

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Volební systém do Poslanecké sněmovny Parlamentu
České republiky – důsledky změny volebního dělitele
ve vybraném volebním obvodu ČR

Vypracoval: Radka Šimsová

Vedoucí práce: Mgr. Petr Lazar

České Budějovice 2015

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 7. července 2015

.....

podpis

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce Mgr. Petru Lazarovi za trpělivost a pochopení.

Anotace

Bakalářská práce se v úvodní části zabývá základní definicí volebního systému a základním dělením a klasifikací volebních systémů s důrazem na poměrný volební systém. V druhé části je zmapován vývoj volebních systémů od první republiky až po současnost. V poslední části probíhá analýza vlivu změny jedné proměnné volebního systému při zachování ostatních proměnných ve vybraném volebním obvodu.

Annotation

Bachelor's thesis in the first part deals with the basic definition of the electoral system and basic division and classification of electoral systems with emphasis on the proportional electoral system. The second part is mapped development of electoral systems from the First Republic to the present. In the last part is under way the analysis of the effect of a change in one variable electoral system while keeping the other variables in the selected constituency.

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Základní definice volebního systému.....	7
2.1	Pojem volební systém	7
2.2	Klasifikace volebních systémů	7
2.3	Většinový volební systém.....	7
2.3.1	Volební systémy relativní (prosté) většiny.....	8
2.3.2	Volební systémy absolutní většiny.....	8
2.4	Poměrný volební systém.....	9
2.4.1	Velikost obvodů.....	10
2.4.2	Volební formule.....	10
2.4.3	Volební klauzule.....	13
2.5	Semiproporční volební systém.....	14
2.6	Smíšený volební systém.....	15
3	Vývoj volebních systémů u nás.....	17
3.1	Volební systém v období první republiky (1918-1938).....	17
3.2	Volební systém v letech 1938-1945.....	18
3.3	Volební systém komunistického Československa (1948-1989)	19
3.4	Vývoj volebního systému od roku 1989 do vzniku samostatné České republiky (1989-1993).....	20
3.5	Vývoj volebního systému samostatné České republiky.....	22
4	Praktická část.....	27

4.1	Jihočeský kraj.....	28
4.1.1	Dělitel Sainte-Laguë	29
4.1.3	Dánský dělitel	31
4.2	Středočeský kraj.....	31
4.2.1	Dělitel Sainte-Laguë	32
4.2.2	Dělitel Imperiali.....	33
4.2.3	Dánský dělitel	33
4.3	Karlovarský kraj.....	34
4.3.1	Sainte-Laguë	34
4.3.2	Dělitel Imperiali.....	35
4.3.3	Dánský dělitel	35
5	Závěr.....	37
6	Prameny.....	39

1 Úvod

Bakalářská práce bude obsahovat tři základní části. V úvodu své práce se zaměřím na teorii, kde předložím základní definici volebního systému a předložím základní rozdělení a klasifikaci volebních systémů, kde budu klást důraz na poměrný volební systém.

Ve druhé části podrobně zmapuji vývoj volebních systémů užívaných pro volby u nás. Tento vývoj začnu od první republiky, přes komunistické Československo, až do vzniku samostatné České republiky.

Poslední část mé práce bude obsahovat vlastní výzkumnou činnost, budu zjišťovat vliv změny jedné proměnné, volebního dělitele, na výsledek voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ve vybraném obvodu. V této části práce využiji zejména metodu analýzy. Protože jsem se však rozhodla porovnat výsledky z vybraného volebního obvodu ještě s dalšími dvěma zvolenými obvody, využiji též metodu komparace.

V prvních dvou teoretických částech budu čerpat z knižních publikací několika autorů. V první části vymezení pojmu volební systém a základního rozdělení volebních systémů budu nejvíce čerpat z publikace Volební a stranické systémy od autorů M. Nováka, T. Lebedy a kolektiv a také z publikace Úvod do studia politické vědy od autorů L. Cabady, M. Kubáta a kolektiv. V druhé části „Vývoj volebních systémů u nás“ jsem čerpala převážně z publikace Volební systémy od autorů R. Chytilík, J. Šedo, T. Lebeda, D. Čaloud. Okrajově jsem využila informace i z dalších publikací: Voliči a volby od T. Lebedy, L. Linka, P. Lyonse, K. Vlachové a kolektivu; Volební systémy postkomunistických zemí od J. Šedy a v neposlední řadě z publikace Politický systém české republiky od autorů K. Vodičky a L. Cabady. Ve třetí části své práce jsem využívala internetových zdrojů-zejména webových stránek Českého statistického úřadu.

2 Základní definice volebního systému

2.1 Pojem volební systém

Podle Tomáše Lebedy „volebními systémy nejčastěji rozumíme pravidla, pomocí kterých se na základě počtu hlasů rozdělují ve volbách mandáty mezi strany či jednotlivé kandidáty“ (Novák-Lebeda 2004, 19). Volební systém můžeme chápat v širším pojetí jako souhrn veškerých faktorů, které regulují konání voleb a lze je rozdělit do tří hlavních skupin: volební proces, zásady volebního práva ve smyslu podmínek účasti obyvatel ve volbách, volební procedura. V užším pojetí lze volební systém chápat jako určitý způsob uskutečnění voleb a stanovení jejich výsledků, tj. přiznání určitého počtu mandátů jednotlivým politickým stranám. (Cabada, Kubát 2004).

2.2 Klasifikace volebních systémů

Existuje několik možných prezentací klasifikace volebních systémů. Nejčastěji se setkáváme se starým a jednoduchým dělením volebních systémů, které rozděluje volební systémy na většinové a poměrné. (Novák-Lebeda 2004). Ve své práci však využiji jiné dělení. Toto dělení je založeno na vymezení čtyř odlišných základních formulí volebních systémů, které lze většinou navzájem objektivně rozlišit. Jako základní kritérium jsme zde využili způsob přidělování mandátů na úrovni volebního obvodu, na jehož základě jsme odlišili většinové, poměrné, semiproporční a smíšené volební systémy. V rámci těchto volebních formulí lze vymezit jednotlivé subkategorie. (Chytilík-Šedo 2009)

Schéma: Klasifikace volebních systémů

Nyní se pokusím stručně popsat všechny čtyři základní volební formule.

2.3 Většinový volební systém

Většinový volební systém je založen na principu, že všechny mandáty získá vítěz - politická strana nebo kandidát. Nezáleží na velikosti obvodu, každá strana dostane stanovenou většinu hlasů a na základě toho obdrží všechny mandáty, které jsou ve volebním obvodu k dispozici. Může nastat situace, kdy se ve volebním obvodu rozděluje více mandátů, kde rozhodujícím kritériem je většina hlasů, nikoli snaha rozdělit tyto mandáty podle počtu hlasů,

kteří kandidáti získali. Podle tohoto kritéria většiny hlasů lze většinové systémy dále rozdělit na volební systémy relativní (prosté) většiny a volební systémy absolutní většiny. Volební systém absolutní většiny je znám ve dvou variantách – dvoukolové a alternativní hlasování. (Cabada-Kubát 2004)

2.3.1 Volební systémy relativní (prosté) většiny

Volební systém relativní (prosté) většiny je nejjednodušším volebním systémem, který je aplikován v jednomandátových volebních obvodech, výjimečně ve vícemandátových volebních obvodech (v této situaci hovoříme o volebním systému jednoho nepřenositelného hlasu). Tento systém je nejčastěji označován jako jednokolový systém nebo relativně většinový. Ve volebním obvodu se stává vítězem takový kandidát, který byl v daném obvodu nejúspěšnější. To znamená, že získal více hlasů než druhý kandidát v pořadí. Není potřeba získat absolutní většinu hlasů. (Cabada-Kubeš 2004)

V dnešní době tento většinový systém není příliš rozšířen. Pro parlamentní volby jej aplikuje cca 68 zemí, převážně bývalých britských kolonií a dále zemí, na které měla Británie intenzivní politický a kulturní vliv (např. USA, Kanada, Indie, Nový Zéland do počátku 90. let). (Novák-Lebeda 2004).

2.3.2 Volební systémy absolutní většiny

Tento systém vychází stejně jako relativně většinový systém z absolutní většiny, ale s tím rozdílem, že k vítězství nepostačuje být první, získat prostou většinu hlasů. Ale rozhodujícím faktorem je získání více hlasů, než mají všichni ostatní kandidáti dohromady. Existují dva přístupy, které se snaží usnadnit takto tvrdý požadavek a tak učinit získání absolutní většiny pro vítězného kandidáta reálným. Prvním přístupem je dvoukolová volba, druhou je alternativní hlasování. (Novák-Lebeda 2004)

„Dvoukolové většinové systémy umožňují zvolení kandidáta již v prvním kole pouze za předpokladu, že se mu podaří získat nadpoloviční většinu hlasů. Pokud se tak nestane, následuje kolo druhé, do něhož postupuje jen užší výběr kandidátů z prvního kola.“ Do druhého kola jsou vpuštěni pouze dva nejúspěšnější kandidáti z prvního kola. Pokud je tomu

tak, pak se jedná o tzv. prezidentský dvoukolový systém, často také označován jako uzavřený dvoukolový systém. Můžeme se s ním setkat u voleb do českého Senátu. Dále existuje tzv. parlamentní nebo také otevřený dvoukolový systém, který předem stanovený počet kandidátů, kteří postupují do druhého kola. O postupu rozhoduje podíl hlasů z kola prvního. Systémy s otevřeným druhým kolem nevyžadují napodruhé nadpoloviční většinu hlasů, postačuje většina prostá. (Novák-Lebeda 2004)

Alternativní hlasování, které můžeme znát také jako australské hlasování, je založena na principu jednoho kola a jedná se o velmi složitý volební systém. Jde o variantu specifickou a málo používanou, kdy voliči v jednomandátových volebních obvodech udělují své preference jednotlivým kandidátům. Volič může udělit tolik preferencí, kolik je kandidátů nebo může udělit je jednu preferenci. Volič číselně seřadí jednotlivé kandidáty podle oblíbenosti, takže jedničku obdrží ten nejsympatičtější. Vítězí kandidát, který po sečtení prvních preferencí získal absolutní většinu. Pokud nastane situace, kdy žádný kandidát nedosáhl absolutní většiny, dojde k vyškrtnutí kandidáta s nejmenším počtem preferencí a tyto preference jsou přerozděleny mezi ostatní kandidáty podle druhých preferencí. Takto se to opakuje až do okamžiku, kdy se objeví kandidát, který v důsledku přerozdělení preferencí získal absolutní většinu. (Cabada-Kubát 2004)

Pro některé odborníky je tento volební systém ceněn, ale nemá proporční účinek a ve svých důsledcích se může podobat volebnímu systému prosté většiny. (Cabada-Kubát 2004)

2.4 Poměrný volební systém

Poměrným volebním systémem rozumíme systém, který na úrovni volebního obvodu (více-mandátový) přiděluje mandáty takovým způsobem, aby odpovídaly poměru sil mezi kandidujícími stranami. Základní rozdělení tohoto systému je dvojí – listinné poměrné systémy a jednojmenné přenosné hlasování. (Šedo 2007)

V situaci, kdy si volič vybírá mezi kandidátkami stran, se jedná o listinné poměrné systémy. Tyto systémy mohou nabývat nejrůznějších podob a existuje velké množství alternativ, že prakticky můžeme říci: co listinný systém, to originál. Máme několik základních proměnných: velikost volebního obvodu, matematická formule, uzavírací klauzule (kvórum) a počet charakter úrovní volebních obvodů (skrutinií). (Lebeda-Novák 2004)

2.4.1 Velikost obvodů

Klíčovým faktorem je velikost volebních obvodů, protože nejvýznamněji ovlivňuje celkový charakter a vlastnosti volebního systému. Tato proměnná vyjadřuje, kolik mandátů se rozděluje v daném obvodu. Zastoupení strany v parlamentu je zrcadlovým odrazem podílu jejich voličů mezi účastníky voleb. Pro poměrné volební systémy jsou charakteristické minimálně dva přerozdělované mandáty v rámci jednoho volebního obvodu. Pokud se zvýší velikost obvodů, tak vzroste míra proporcionality a v opačném případě, pokud dojde ke snižování velikosti obvodů, pak se zvyšuje disproporcionalita výsledků. (Lebeda-Novák 2004)

2.4.2 Volební formule

„Volební formule jsou metody, s jejichž pomocí poměrné systémy převádějí počty hlasů na počty mandátů. Jsou to pravidla pro přidělování mandátů, která mají nejčastěji podobu vzorců. (Lebeda-Novák, str. 28) Volební formule rozdělujeme do dvou základních skupin – volební kvóty a volební dělitelé. (Lebeda-Novák 2004)

Volební kvótou rozumíme způsob výpočtu tzv. volebního /mandátového) čísla. Jde o stanovení minimálního počtu hlasů, které slouží k získání mandátu v prvním skrutiniu v rámci vícemandátových volebních obvodů. Volební kvóty lze rozdělit do pěti hlavních druhů: Hare, Droop, Hagenbach-Bischoff, Hare-niemeyer a Imperiali. (Cabada-Kubát 2004)

Hareova kvóta patří mezi nejrozšířenější a nejjednodušší kvótu. Autorem je anglický matematik Thomas Hare. Tuto kvótu vypočítáme tak, že celkový počet platných hlasů odevzdaných všem stranám v daném vícemandátovém volebním obvodě vydělíme celkovým počtem mandátů, které se mají láskat v tomto obvodě. V současné době se používá pro volby do dolních komor například na Ukrajině, v modifikované podobě na Islandu. (Lebeda-Novák 2004)

Další kvótou je Droopova kvóta. Autorem je anglický matematik Henry Droop, který počet všech platných hlasů odevzdaných ve volebním obvodě vydělil počtem mandátů připadajících na obvod plus jedna a k výsledku je dále potřeba přičíst jedna. (Lebeda-Novák 2004)

Hagenbach-Bischoffova kvóta, jejíž autorem je Švýcar Eduard Hagenbach-Bischoff, vypočítáme tak, že počet všech platných hlasů odevzdaných ve volebním obvodě vydělíme počtem mandátů, které připadají na obvod plus jedna. (Lebeda-Novák 2004)

Haerovu kvótu později pozměnil německý matematik Horst Niemeyer, a tak vznikla méně častá Hare-Niemeyerova kvóta. Tuto kvótu vypočítáme tak, že počet platných hlasů konkrétní strany v daném volebním obvodě vynásobíme celkovým počtem mandátů, které můžeme v daném obvodě získat. Výsledek nakonec vydělíme celkovým počtem hlasů odevzdaných v daném obvodě. Od poloviny 80. let je tato kvóta využívána pro volby v německém Bundestagu nebo v Albánii. (Lebeda-Novák 2004)

Poslední kvótou je Imperialiho kvóta, kterou vypočítáme tak, že počet všech platných hlasů odevzdaných ve volebním obvodě je vydělen počtem mandátů připadajících na obvod plus dva. Tato kvóta je považována za nejméně proporční. Byla reálně využívána v Itálii (posílená verze v letech 148 a 1953). Ještě zmíním, že nesmí být zaměňována s dělitelem Imperiali. (Lebeda-Novák 2004)

Tabulka č.1 Volební kvóty

Hareova kvóta	Imperialiho kvóta	Droopova kvóta	Hagenbach-Bischoffova kvóta	Hare-Niemeyerova kvóta
V/S	$V/S+2$	$(V/S+1)+1$	$V/S+1$	$V1*S/Vt$

Zdroj: Cabada, Kubát 2004: 289

Metody pro přerozdělování zbylých mandátů

Nastává problém, co s množstvím zbytkových, nevyužitelných hlasů a také volební kvóty většinou nejsou schopny přidělit všechny mandáty. Proto se musí využít procesů, při nichž jsou neobsazené mandáty přiděleny a to většinou na základě zbylých hlasů. Tyto procesy můžeme rozdělit do dvou skupin na základě toho, zda probíhají na úrovni stejného obvodu nebo zda probíhají v dalším skrutiniu na vyšší úrovni volebních obvodů. (Lebeda-Novák 2004)

Existují metody užívané v rámci téhož obvodu, které jsou užívány tam, kde je pouze jedna úroveň volebních obvodů. (Lebeda-Novák 2004)

Metoda největších zbytků patří k tradičním a k převažujícím postupům. Jsou porovnány zbylé hlasy, které nepřekročily hodnotu původní kvóty a pokud zbývá rozdělit např. 3 mandáty, tak je obdrží ta strana, která má největší zbytek, strana s druhým největším zbytkem a strana s třetím největším zbytkem. Každá strana může získat pouze jeden dodatečný mandát. Tento systém napomáhá zejména v menších obvodech. (Lebeda-Novák 2004)

Metoda největších průměrů je založena na tom, že zbylé mandáty postupně získají strany, které mají největší průměr hlasů připadající na následující mandát. Na rozdíl od metody největších zbytků, strana může získat i více jak jeden dodatečný mandát. (Lebeda-Novák 2004)

Metody užívané na vyšších úrovních obvodů fungují na odlišném postupu, kdy zbytkové mandáty jsou z více základních obvodů převáděny do skrutinia vyšší úrovně, které obvykle rozdělují mandáty na regionální nebo celostátní úrovni. Ve druhém (následujícím) skrutiniu můžeme použít více metod. „ Za prvé to mohou být opět kvóty, podobně jako ve skrutiniu prvním (předchozím). V tom případě je pravděpodobné, že opět nebudou přiděleny všechny mandáty a že bude nutné ve druhém výpočtu přidělit nerozdělené mandáty na základě zbylých hlasů prostřednictvím již známých metod (největší zbytek, největší průměr).“ (Lebeda-Novák, str.32) Jako druhý způsob lze využít některý z volebních dělitelů, stačí jim pouze jeden výpočet.

Volební dělitelé

Při této metodě dochází ke sčítání hlasů a přerozdělování mandátů. Všechny mandáty jsou rozděleny v jediném skrutiniu na úrovni příslušného volebního obvodu. Při aplikaci dělitelů nemusíme řešit problém, co se zbylými hlasy nebo jak rozdělit mandáty. Rozlišujeme několik typů volebního dělitele, kdy rozlišení je prováděno podle různých řad dělitelů (Lebeda-Novák 2004)

D'Hondtův dělitel

D'Hondtův dělitel je původní metodou volebního dělitele a absolutně nejrozšířenější volební formulí. Jako jediný ho můžeme označit za metodu největšího průměru. Můžeme ho nalézt například v Rakousku, Belgii, Portugalsku, Polsku nebo na Islandu. U této metody jsou děliteli celá čísla počínaje jedničkou. (Cabada-Kubát 2004)

Modifikovaný D'Hondtův dělitel

Tento dělitel vytvořili čeští zákonodárci a byl zaveden do volebního systému sněmovny, ale byl zrušen Ústavním soudem. Modifikovaný dělitel nezačíná číslem 1, ale číslem 1,42 a řada pak vypadá následovně? 1,42; 2; 3; 4; ... Modifikovaný d'Hondtův dělitel se blíží více metodě Imperiali (viz níže). Při charakteristice této formule je důležitá velikost volebního obvodů, ve kterých je aplikována. 4ím jsou volební obvody menší, tím se tento modifikovaný dělitel více blíží k děliteli Imperiali. (Lebeda-Novák 2004)

Dělitel Imperiali

Dělitel Imperiali je navržen ODS a liší se v prvním čísle volebního dělitele, dělí řadou celých čísel počínaje 2; 3; 4; 5; ... Tento dělitel se využívá v belgických komunálních volbách. (Lebeda-Novák 2004)

Dánský dělitel

Dánský dělitel je řada čísel 1; 4; 7; 10; ... a výrazně zvýhodňuje malé strany na úkor velkých stran. (Lebeda-Novák 2004)

Dělitel Sainte-Laquē

Tento dělitel dělí celá lichá čísla počínaje jedničkou. Má odlišné vlastnosti, např. posiluje zisky malých a středně velkých stran na úkor velkých stran. Dříve bychom ho našli ve Skandinávii, kde byl postupně nahrazen svou modifikovanou podobou. V dnešní době se využívá v Bosně a Lotyšsku. My tento dělitel známe z komunálních voleb v ČR, které probíhaly v roce 1998. (Lebeda-Novák 2004)

2.4.3 Volební klauzule

„Volební (uzavírací) klauzule představuje minimální počet hlasů ze všech platných hlasů, které musí politická strana získat ve volbách na území České republiky, aby měla nárok na zastoupení v Parlamentu. Primárním účelem klauzule je omezení roztříštěnosti politické reprezentace v prostředí poměrného volebního systému. Celostátní volební klauzule v České republice poněkud zvýhodňuje politické strany s celostátní působností a naopak znevýhodňuje regionální politické strany“ (stránky Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, www.psp.cz).

Na závěr zmíním ve zkratce systém jednojmenného přenosného hlasování, který je u nás znám jako irský systém. Mechanismus není většinový, ale poměrný. Nejde o jednomandátové volební obvody, ale o obvody, kde se volí nejméně tři poslanci. Ke zvolení není potřeba absolutní většiny, ale dosažení stanovené volební kvóty. Každý kandidát musí získat minimálně hodnotu Droopovy kvóty. Dnes se používá jen na Maltě pro volby do dolní komory parlamentu. (Lebeda-Novák, 2004)

2.5 Semiproporční volební systém

Cílem semiproporčního volebního systému je rovnováha procentuálního počtu hlasů a procentuálního počtu mandátů. V praxi je tento cíl nereálný a dochází k deformaci volebních výsledků. Semiproporční volební systém probíhá ve vícemandátových volebních obvodech a pro určení výsledků je nutné použít někdy i náročné matematické metody přepočtu hlasů na mandáty. K získání mandátu stačí překonat tzv. přirozený práh. (Cabada-Kubát 2004)

Přirozeným prahem se rozumí takové procento hlasů, které strana v daném obvodu musí získat, aby obdržela jeden mandát. Významným faktorem je velikost obvodu a také matematická formule a vzájemná poměrná velikost stran. (Novák-Lebeda 2004)

Semiproporční volební systém můžeme rozdělit do dvou základních variant. První a zároveň nejrozšířenější variantou je varianta proporčních volebních systémů kandidátních listin, kterou dále dělíme podle druhu kandidátních listin. V této variantě během voleb kandidují politické strany, které vystavují kandidátní listiny. Rozlišujeme kandidátní listy uzavřené (pevné), které nepřipouštějí žádnou možnost ovlivnění pořadí kandidátů na listině. Dále existují kandidátní listiny otevřené (pružné), které naopak připouštějí v různé míře zásah voličů do pořadí kandidátů na listině. (Cabada-Kubát 2004)

Druhou variantou proporčního volebního systému je systém jednoho přenosného hlasu, kdy voliči hlasují pro individuální kandidáty. Volič má jeden hlas a čísluje kandidáty podle jeho sympatií bez ohledu na jejich stranickou příslušnost. Volič může udělit tolik preferencí, kolik je v obvodu mandátů, ale musí udělit alespoň jednu první preferenci. Mandáty jsou rozděleny podle výpočtu tzv. Droopovy volební kvóty. Nejprve jsou sečteny první preference a mandáty obdrží ti kandidáti, kteří dostali nejvíce prvních preferencí (překonali kvóty). Mandáty, které zbyly po kandidátech, kteří nedosáhli kvóty, se buď přerozdělí mezi ostatní kandidáty podle počtu jejich druhých preferencí. Nebo kandidát s nejmenším počtem prvních

preferencí je vyškrtnut a jeho hlasy jsou stejným způsobem přenášeny mezi zbylé kandidáty. Tento systém je sice mnoha odborníky vyzdvihován, ale v praxi se používá zřídka. Nalezneme ho například v Irsku, na Maltě nebo v Austrálii. (Cabada-Kubát 2004)

2.6 Smíšený volební systém

Smíšený volební systém je charakteristický svou někdy složitou vnitřní strukturou, ve které dochází ke kombinaci prvků většinového volebního systému a volebního systému poměrného. Tato kombinace se musí vztahovat k jedinému volebnímu systému. Smíšené volební systémy se rozšířily zejména v devadesátých letech 20. století na všech kontinentech. (Cabada-Kubát 2004)

Smíšený systém lze rozdělit do dvou hlavních kategorií – smíšený volební systém závislé kombinace, smíšený volební systém nezávislé kombinace. Ve smíšeném volebním systému závislé kombinace jsou složky většinového a poměrného volebního systému v rámci jednoho volebního systému na sobě závislé a jedna musí vyvažovat účinek té druhé. Tuto kategorii dále členíme na vyrovnávací (kompenzační), podmíněný a supersmíšený volební systém. (Cabada-Kubát 2004)

Vyrovnávací (kompenzační) smíšený volební systém považujeme k populárním smíšeným volebním systémům a jeho smyslem je to, aby jeho proporční část rekompensovala ztráty utrpěné ve většinové části. Za jeho základ považujeme německý volební systém z roku 1949, který je stále platný a ostatní vyrovnávací systémy jsou jeho různými variantami. (Cabada-Kubát 2004)

Podmíněný smíšený volební systém je podobný tomu předchozímu, ale k použití rekompensační části může nebo nemusí dojít. Tento volební systém byl používán v minulosti (např. Itálie, Francie), v dnešní praxi se nevyužívá. (Cabada-Kubát 2004)

Supersmíšený volební systém je vzácný a specifický. Funguje na základě spojení více než jednoho způsobu kombinace většinové a poměrné části. Jde o velmi složitý a málo používaný systém, např. v Ekvádoru nebo Maďarsku. (Cabada-Kubát 2004)

Druhou kategorií smíšeného systému, jak už bylo řečeno, je smíšený volební systém nezávislé kombinace. Tento systém je založen na principu nezávislosti obou složek v rámci

jednoho volebního systému. Také ho lze dále rozčlenit na : koexistenční, navrstvující a fúzní smíšený systém. (Cabada-Kubát 2004)

Koexistenční smíšený volební systém je nejjednodušší typ volebního systému nezávislé kombinace. Stát je rozdělen na dvě části. V první části mandáty volíme pomocí většinového volebního systému a v druhé části pomocí semiproporčního volebního systému. Tento typ je velmi vzácný a používá se například v Senátu ve Francii nebo v modifikované verzi v Panamě a Nigérii. (Cabada-Kubát 2004)

Navrstvující smíšený volební systém je založen na principu existence dvou druhů volebních obvodu a dvou typů volebních systémů, které se současně používají na celém území státu. Volební obvody jsou rozděleny na většinový a semiproporční a jelikož volič má dva hlasy, tak jedním volí většinově a jedním semiproporčně. O tomto systému můžeme říct, že je dnes nejrozšířenějším smíšeným volebním systémem, který například využívá Japonsko. (Cabata-Kubát 2004)

Fúzní smíšený volební systém je kombinací dvou typů volebních systémů (většinového a semoproporčního) a funguje uvnitř každého volebního obvodu. Tento volební systém považujeme za velmi vzácný a můžeme ho najít jen ve větších městech v komunálních volbách ve Francii. (Cabada-Kubát 2004)

3 Vývoj volebních systémů u nás

3.1 Volební systém v období první republiky (1918-1938)

Dne 28. října 1918 došlo k vyhlášení nezávislé Československé republiky, což bylo výsledkem dlouhodobého kulturního, společenského a politického vývoje v českých zemích a na Slovensku. První Československá republika je považována za jedno z nejúspěšnějších období rozvoje českých zemí. (Vodička, Cabada 2003)

Zákonodárnou moc nejprve představoval Národní výbor, který byl později rozšířen na Revoluční Národní shromáždění. Toto shromáždění se skládalo nejprve z 256 členů, později 270 členů, ale to se týkalo pouze Slovenska. (Chytilík a kol., 2009)

Dne 29. února 1920 došlo k přijetí ústavy, což znamenalo vytvoření Národního shromáždění, které bylo složeno ze dvou komor. První komorou byla Poslanecká sněmovna, ve které zasedalo 300 členů. Druhá komora (Senát) byla tvořena 150 členy. Lišily se nejen počtem členů, ale také délkou funkčního období (Poslanecká sněmovna šest let, Senát osm let). Volby se konaly v průměru každých pět let a to do obou komor. (Chytilík a kol. 2009)

„Základní mechanismus fungování volebního systému bývá zpravidla vymezen volebním zákonem. Tak tomu bylo i v případě První Československé republiky. Volební zákon neboli Řád volení do Národního shromáždění byl projednáván a schválen spolu s ústavní listinou Republiky československé jako volební řád č. 123 Sb. z. do poslanecké sněmovny a dále jako zákon č. 124 Sb. z. o složení a pravomoci senátu, a to v průběhu 126. plenární schůze Revolučního Národního shromáždění ve dnech 28. a 29. února 1920“ (Lebeda-Novák, 2004: 165).

Volilo se na základě všeobecného, přímého a tajného hlasovacího práva. Aktivní volební právo do Poslanecké sněmovny bylo sníženo na 21 let, v Senátu bylo stanoveno na 26 let. Všichni občané (s výjimkou nemocných a starších 70 let) mělo povinnost volit, za neúčast byly stanoveny sankce (pokuta, vězení). Pasivní volební právo pro Poslaneckou sněmovnu bylo stanoveno nad 30 let. V případě Senátu to bylo nad 45 let. Nebylo povoleno být členem obou komor nebo kandidovat do obou komor. (Chytilík a kol., 2009)

Předpokládalo se rozdělení republiky na 23 volebních krajů při volbě Poslanecké sněmovny. V případě senátu to bylo 13 volebních krajů. Byl stanoven předem počet mandátů pro jednotlivé kraje. (Chytilék a kol., 2009)

Tehdejší volební systém byl složen ze tří skrutinií. V první skrutiniu byla použita Hareova kvóta. Tato kvóta spočívá v tom, že podíl všech platných hlasů vydělíme počtem mandátů v kraji. Docházelo k tomu, že značná část mandátů nebyla přidělena a převáděla se na celostátní úroveň, kde probíhala další dvě skrutinia. Podmínkou druhého skrutiniu byl získání přímého mandátu z prvního skrutiniu nebo minimálně 20 000 hlasů v jednom kraji. Ve druhém skrutiniu byla použita Hagenbach-Bischoffova kvóta, kde ve jmenovateli byl počet mandátů navýšen o jeden. (Chytilék a kol., 2009). *„Pokud se nepřidělily všechny mandáty, konalo se třetí skrutinium, ve kterém komise přidělovala mandáty postupně stranám s největším zbytkem hlasů po druhém skrutiniu, v případě stejných zbytků u dvou stran měl přednost subjekt s vyšším počtem hlasů celostátně, při dokonalé rovnosti hlasů rozhodoval los“* (Chytilék a kol., 2009: 276).

První volby do Poslanecké sněmovny se konaly dne 18. dubna 1920, do Senátu o pár dní později, a to 25. dubna téhož roku. Z voleb byly vyloučeny sporné oblasti, např. Těšínsko, Hlučínsko, ... (Chytilék a kol., 2009)

Vývoj První Československé republiky hodnotíme jako pozitivní a demokratický s republikánským zřízením. V dnešní době však můžeme vidět problém postavení Slováků a Němců. Problém podstatně narušoval stabilitu republiky a pronikl do dalšího vývoje v letech 1938-1945. (Cabada-Vodička, 2003)

3.2 Volební systém v letech 1938-1945

“ Konec první republiky po mnichovském diktátu znamenal omezení a posléze i ukončení činnosti orgánů, které byly zvoleny v demokratických volbách první republiky. Začalo období, kdy po dlouhá léta nebylo voličům umožněno svobodně si vybírat z více alternativ (nejvíce se ideálu svobodných vole přiblížily částečně svobodné volby v roce 1946; pozdější volební soutěže již pak neumožnily ani omezený výběr z více alternativ)” (Chytilék a kol., 2009: 285).

Dne 15. prosince 1938 byla přijata Mnichovská dohoda. Po této události byl přijat ústavní zákon č. 330 Sb. Volební systém byl pouze předmětem úvah do budoucnosti. Volby se v této době vůbec nekonaly. Zásadní roli hrály Benešovy dekrety vydané v roce 1944.

Zastupitelským orgánem bylo Prozatímní národní shromáždění, které mělo také schválit ústavní zákon z roku 1946 o Ústavodárném národním shromáždění. Toto shromáždění mělo za hlavní úkol schválit novou ústavu nejpozději do roku 1948. Základní princip poměrnosti zastoupení byl zachován. Ústavodárné národní shromáždění se skládalo z 300 členů. Aktivní volební právo bylo přiznáno od 18 let, pasivní volební právo od 21 let. Republika byla rozdělena do 28 krajů. V prvním skrutiniu byla využita také Hareova kvóta. Pomocí Hagenbach-Bischoffovy kvóty se dělily nepřidělené mandáty na základě zbytkových hlasů. Voliči měli možnost odevzdat tzv. bílý lístek, kterým odmítali všechny předložené kandidátní listiny. (Chytilík a kol. 2009)

Volby do Ústavodárného národního shromáždění proběhly 26. 5. 1946, v kterých vyhrála Komunistická strana Československa (40% hlasů). Následovala ji Československá strana národně socialistická (přes 23 % hlasů) a na třetím místě se umístila Československá strana lidová (20% hlasů). Na Slovensku obsadila první příčku Demokratická strana (62 % hlasů), tu následovala komunistická strana s polovičním ziskem hlasů. (Chytilík a kol. 2009)

3.3 Volební systém komunistického Československa (1948-1989)

V únoru roku 1948 se stala nejvýznamnější stranou Komunistická strana Československa a komunisté se dostali k moci. Tento systém končí až po dlouhých čtyřiceti letech, v roce 1989. Komunistická strana Československa (KSČ) vznikla v roce 1921 spojením několika levicově radikálních stran a skupin. (Cabada-Vodička 2003)

Zákonodárnou moc v zemi představovalo Národní shromáždění, které bylo jednokomorové a mělo 300 členů volených na šest let. Formálně volby mohly probíhat jako svobodné, reálně ale tento ideál nebyl naplněn. Voliči vybírali pouze z jedné předložené kandidátní listiny. Volba pomocí tzv. bílých lístků byla sice možná, ale odvážná. Byl zachován listinný poměrný volební systém a volby probíhaly v 28 volebních krajích, kterým byly nadřazeny dvě volební oblasti-české země a Slovensko. (Chytilík a kol. 2009)

První volby se konaly 30. 5. 1948 a jednotná kandidátka Národní fronty získala 89,2% hlasů. (Chytilík a kol. 2009)

V roce 1954 proběhla změna volebního systému. Tato změna se týkala opuštění listinného poměrného volebního systému až do konce komunistického režimu. Ze zákona zmizela volební povinnost, v praxi se však toto opatření neprojevovalo, voliči byli nadále vystaveni tlaku účasti voleb. Byl zaveden absolutní většinový volební systém v jednomandátových obvodech. V průběhu volebního období mohl být poslanec odvolán a to nadpoloviční většinou hlasujících při účasti nadpoloviční většiny voličů. K dovolání poslance voliči ale nedošlo. (Chytilík a kol. 2009)

V roce 1967 vznikla volební reforma, kdy byl zaveden systém schvalování s možnou vícekolovou volbou, kdy ve volebních obvodech měli získat mandát kandidáti s nadpoloviční většinou hlasů a nezvolení kandidáti by se stali náhradníky. Avšak tato reforma nebyla nikdy realizována. (Chytilík a kol. 2009)

3.4 Vývoj volebního systému od roku 1989 do vzniku samostatné České republiky (1989-1993)

Na konci roku 1989 dochází k převratu, který znamenal náhlou změnu. Československá ústava se stala základem pro skutečné parlamentní rozhodovací procesy. (Vodička, Cabada 2003)

Ústavní zákon z roku 1989 odstranil ustanovení o vedoucím postavení Komunistické strany Československa ve společnosti. Československo se po 36 letech vrátilo k listinnému poměrnému volebnímu systému. (Chytilík a kol. 2009)

První svobodné volby se konaly 8. a 9. 6. 1990. Došlo ke zkrácení volebního období na dva roky a k přijetí listinného poměrného volebního systému, stanovením umělé klauzule, která měla bránit neúměrnému roztržštění parlamentu. (Chytilík a kol. 2009)

Jako nejvyšší orgán státní moci a jako jediný zákonodárný orgán Československa bylo Federální shromáždění, které se skládalo ze dvou komor, Sněmovny lidu a Sněmovny národů. Sněmovna lidu byla tvořena 200 poslanci a Sněmovna národů ze 150 poslanců a sestávala ze dvou stejně velkých částí, které zastupovaly obě národní republiky bez ohledu na počet obyvatel. 75 členů Sněmovny národů bylo voleno u nás a stejný počet členů ve Slovenské republice. Obě komory Federálního shromáždění byly rovnoprávné. Vznik Federálního shromáždění navazoval na předchozí ústavní vývoj (Vodička, Cabada 2003)

Volby do Federálního shromáždění upravil zákon č. 47/1990 Sb, kdy věková hranice pro aktivní a pasivní volební právo zůstala stejná, 18 a 21 let. „*Při volbě Sněmovny lidu mělo být prvním krokem určení počtu poslanců volených v ČR a SR, postupovalo se pomocí Hareovy kvóty na základě celkového počtu obyvatel republik. Při volbě Sněmovny národů bylo předem určeno 75 mandátů pro každou z republik. Ostatní pravidla byla společná pro obě parlamentní komory. Republiky byly dále děleny na volební kraje, jejichž hranice kopírovaly hranice krajů z roku 1960 (osm českých a čtyři slovenské kraje). Mandáty pro jednotlivé kraje byly určeny na základě počtu odevzdaných platných hlasů pomocí Hareovy kvóty, i do budoucna tak odpadla hrozba zvýhodnění určitého kraje určením fixního nadprůměrného počtu mandátů*“ (Vodička, Cabada 2003: 293)

Přerozdělování mandátů mělo probíhat ve dvou skrutiniích. Do prvního skrutinia se dostaly strany, které získaly v jedné z republik alespoň 5% všech platných hlasů. Mandáty byly přiděleny pomocí Hagenbach-Bischoffovy kvóty. Volič mohl udělit až čtyři preferenční hlasy. (Chytilík a kol. 2009)

„*Poslanci byli vybráni v pořadí stanoveném politickou stranou, pouze pokud alespoň jedna desetina voličů dané strany použila preferenční hlasy a nadpoloviční většinu jich získal konkrétní kandidát, získával mandát přednostně bez ohledu na pořadí na kandidátce*“ (Chytilík a kol. 2009: 293)

Druhé skrutinium, které bylo realizované na úrovni republik, figurovali pouze neúspěšní kandidáti z prvního skrutinia. Jako volební formule byla i zde použita Hagenbach-Bischoffova kvóta, využívaly se zbytkové hlasy a zbytkové mandáty. V případě nerozdělení všech mandátů, rozhodoval největší zbytek dělení. Pokud došlo k uvolnění mandátu, nastoupil náhradník ze stejného kraje. Politická strana, která získala celkově alespoň 2% všech platných hlasů, dostala podle zákona 10 Kč za každý hlas. (Chytilík a kol. 2009)

Volební kampaň také podléhala zákonu, kdy každá politická strana měla mít stejný prostor ve státních veřejných informačních prostředcích, což znamenalo 4 vysílací hodiny pro každou stranu v průběhu kampaně. Na posledních 48 hodin před volbami byla zakázána jakákoli forma propagace. Se systémem pro volby do Federálního shromáždění byl ztotožněn volební systém pro Českou národní radu. Celkový počet mandátů byl přerozdělen pomocí Hareovy kvóty a probíhalo v krajích. První i druhé skrutinium probíhalo pomocí Hagenbach-

Bischoffovy kvóty, uzavírací klauzule nastavena na 5% na úrovni republiky. Skutečný rozdíl můžeme vidět na Slovensku, kde při prvních svobodných volbách byla klauzule nastavena na 3%. Později ale také přešlo na klauzuli ve výši 5%. (Chytilék a kol. 2009)

3.5 Vývoj volebního systému samostatné České republiky

V roce 1992 proběhly volby, v nichž výsledek znamenal počátek jednání o zániku ČSFR. Toto jednání se uskutečnilo o půlnoci mezi 31. 12 1992 a 1. 1. 1993 a znamenalo to vznik dvou samostatných republik. Obě tyto republiky fungovaly s parlamentní strukturou, ve které rolu národního parlamentu hrála přejmenovaná Česká národní rada a Slovenská národní rada. Česká republika ve své ústavě předpokládala existenci dvoukomorového Parlamentu ČR. Dosavadní Česká národní rada měla v systému fungovat jako Poslanecká sněmovna a navíc měl být ještě Senát, který do roku 1996 nebyl ustanoven. Od první republiky se změnil nejen volební systém ale také délka funkčního období. Poslanecká sněmovna tvořila 200 členů a byla volena na čtyři roky poměrné (ústava nemluví přímo o poměrném volebním systému, ale o poměrném zastoupení, což sehrálo velkou roli v roce 2000, kdy došlo k pokusu o reformu). Senát tvořil 81 členů, kteří byli voleni na šest let, kdy každé dva roky by měla proběhnout obměna jedné třetiny z celkového počtu členů. Volby měly probíhat většinově. (Chytilék a kol. 2009)

Nový volební zákon pro Parlament České republiky byl schválen v roce 1995 a tento zákon platí dodnes. Aktivní volební právo bylo povoleno osobám starším 18 let, kdy k volbám nebyli připuštěni osoby, které byli zbaveni způsobilosti k právním úkonům a osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidí. Občané mohou kandidovat do Poslanecké sněmovny od 21 let, do Senátu od 40 let. (Chytilék a kol. 2009)

Politické strany mohly kandidovat pouze v případě, že jim nebyla pozastavena činnost a za předpokladu složení kauce ve výši 200 000 Kč v každém kraji. Tato kauce byla stranám vrácena, pokud při volbách získali alespoň 5% hlasů. Výše kauce byla neustále měněna. Posléze byla snížena na 40 000 Kč, což Ústavní soud prohlásil za neústavní. Dnes je to poplatek ve výši 15 000 Kč a je nevratný. (Chytilék a kol. 2009)

Přerozdělování mandátů pro jednotlivé kraje probíhalo pomocí Hareovy kvóty a metody největšího zbytku. Výše klauzule byla zachována jako při volbách do České národní rady

v roce 1992 (5 % pro samostatně kandidující strany, 7 % pro koalice dvou stran, 9 % koalice tří, 11 % pro větší koalice stran). V prvním skrutiniu se používala Hagenbach-Bischoffova kvóta. „Mandáty byly přiděleny kandidátům podle jejich pořadového čísla, pouze pokud možnost udělení preferenčních hlasů (maximálně čtyř) využilo alespoň 10 % voličů dané strany a některý kandidát byl podpořen alespoň 10 % hlasujících pro jeho stranu, získával přednost před všemi spolustraniky. Vliv preferenčních hlasů byl vzhledem k vysokému limitu velmi malý a v letech 1996 a 1998 se do parlamentu dostali jen dva kandidáti“ (Chytilík a kol. 2009: 303).

Ve druhém skrutiniu byly rozděleny nepřidělené mandáty na celostátní úrovni na základě zbytkových hlasů pomocí Hagenbach-Bischoffovy kvóty, popřípadě pomocí metody největšího zbytku. Po druhém skrutiniu se vytvářela kandidátní listina, na kterou mohl být zapsán libovolný kandidát, který nebyl zvolen. (Chytilík a kol. 2009)

Došlo ke zvýšení počtu preferenčních hlasů zpět na čtyři a také se zvýšila jejich váha, protože stačí, aby kandidát byl podpořen alespoň 5 % voličů dané kandidátní listiny. (Chytilík a kol. 2009)

V roce 2002 došlo ke změně voleb do Poslanecké sněmovny. Volby se poprvé konaly na základě nového a upraveného volebního systému. Volby probíhaly na základě poměrného volebního systému, který měl výrazněji posílit zisky silnějších stran na úkor slabších stran. Hlavním rysem tohoto systému bylo 35 malých volebních obvodů, ve kterých byla v jediném skrutiniu použita modifikovaná D'Hondtova formule. Klíčové části volební reformy byly v roce 2001 zrušeny Ústavním soudem, protože nebyly v souladu s principem poměrného zastoupení, který je pro volby do Poslanecké sněmovny České republiky požadován Ústavou. A proto se Česká republika se vyskytla v situaci, kdy neměla volební zákon, podle kterého by v roce 2002 konaly volby do Poslanecké sněmovny. Strany se shodly na tom, že musí být bezpodmínečně přijat nový volební zákon, aby mohly proběhnout volby. To se také podařilo a vznikl nový volební zákon, který se od toho původního z roku 1998 lišil. (Novák, Lebeda 2004)

Původní volební systém z roku 1998 byl založen na principu poměrného zastoupení. Volič odevzdával jeden hlas krajské kandidátní listině vybrané strany. Kandidátní listina měla charakter vázané listiny, na které volič mohl teoreticky měnit pořadí kandidátů čtyřmi

preferenčními hlasy. Rozdělování jednotlivých mandátů se uskutečňovalo ve dvou skrutiniích, kterých se mohly zúčastnit pouze strany, které překročily volební klauzuli pět procent platných hlasů. (Novák, Lebeda 2004)

U nového volebního systému byla změněna jeho struktura ve všech hlavních proměnných. Listinné systémy poměrného zastoupení jsou sestrojeny pomocí čtyř základních proměnných: velikost volebních obvodů, volební formule, uzavírací klauzule a počet a charakter skrutinií. V tomto případě došlo ke změně ve všech proměnných. Také byla částečně upravena i nejdůležitější sekundární proměnná a tou je charakter kandidátních listin. (Novák, Lebeda 2004)

Velikost volebních obvodů

Místo původních osmi volebních krajů bylo stanoveno čtrnáct nových volebních krajů, které se přesně kryjí s novým krajským samosprávním členěním. (Novák, Lebeda 2004)

„Nový volební systém se stal systémem dvou tváří. Na jedné straně ve většině krajů přináší velmi poměrné výsledky, avšak ve čtyřech největších krajích lze těžko hovořit o přiblížení kandidátů jejich voličům. Více jak třicetimístná kandidátní listina, při současné metodě voličských preferencí, je opět příležitostí pro politické strany, jak do Sněmovny propašovat množství nevýrazných kandidátů. Na druhé straně, ve dvou nejmenších krajích je situace zcela opačná. Volba stran má v takto malých volebních obvodech šanci stát se více personalizovanou. To je však vyváženo faktem, že tyto nejmenší kraje (zejména Karlovarský) mohou být zdrojem téměř „většinových“ výsledků“ (Novák, Lebeda 2004: 240).

Volební formule

Došlo k nahrazení původního Hagenbach-Bischoffovy volební formule D'Hondtovým dělitelem, který je nejrozšířenější volební formulí v rámci systémů poměrného na celém světě a bývá charakterizován jako metoda, která mírně zvýhodňuje silné strany. V tomto případě se nejedná o porovnání nového a původního volebního systému, ale pouze nové a staré formule. Všechny mandáty jsou přidělovány poslancům přímo s přihlédnutím k jejich postavení na volební kandidátce nebo k počtu získaných preferenčních hlasů a není potřeba druhého volebního skrutinia. Změnu volební formule můžeme považovat za opatření s relativně malým vlivem na výsledky voleb. (Novák, Lebeda 2004)

Uzavírací klauzule

Hodnota klauzule pro jednotlivé stany zůstala nezměněna, na úrovni 5 %. Změna nastala jen u hodnot pro volební koalice. Hranice uzavírací klauzule byla posunuta pro dvoučlenné koalice ze 7 % na 10 %, pro tříčlenné koalice z 9 % na 15 % a na více než tříčlenné koalice z 11 % na 20 %. Tato změna výsledek jediných voleb, které se konaly podle tohoto nového systému, nikterak neovlivnila. (Novák, Lebeda 2004)

Hodnota uzavírací klauzule 5 % pro jednotlivé strany se nezměnila. (Novák, Lebeda 2004)

Počet skrutinií

Původní volební systém využíval dvě skrutinia. Nový volební systém však využívá jediné skrutinium, aby došlo k ještě hlubší disproporcionalitě výsledků umocněné navíc malými volebními obvody. (Novák, Lebeda 2004)

Charakter kandidátních listin

Základní vlastnosti kandidátních listin byly nezměněny. Jedná se o vázané kandidátní listiny, buď volné, nebo přísně vázané. Rozhodující vliv na personální strukturu kandidátních listin mají politické strany. (Novák, Lebeda 2004)

Ústavní stížnost na reformu volebního zákona

Dne 16. Července 2000 podepsal prezident České republiky ústavní stížnost schválené novely volebního zákona. Prezidentem napadené součásti novely:

1. zvětšení volebních krajů z 8 na 35
2. zavedení systému nového volebního dělitele- modifikovaného d'Hondtova dělitele. Tento dělitel podle prezidenta zvýhodňuje velké politické strany
3. stanovení minimálního počtu mandátů pro volební kraj na 4. Podle prezidenta toto porušuje rovnost volebního práva a volnou soutěž politických stran
4. zavedení jednotné uzavírací klauzule pro strany ve výši 5 % bez ohledu na to, zda kandiduje sama nebo maximálně v rámci koalice čtyř stran-sčítací klauzule (Novák, Lebeda 2004)

Nález Ústavního soudu

Plénium Ústavního soudu dne 24. ledna většinu klíčových prvků volebního zákona zrušilo. Ústavní soudci své rozhodnutí zdůvodnili následovně: „ *Podle názoru Ústavního soudu však (...) zvýšení počtu volebních krajů na 35 (...) stanovení nejnižšího počtu mandátů v kraji na 4 (...) a způsob výpočtu podílů a přiřazování mandátů pomocí upravené d'Hondtovy formule (...) představuje ve svém úhrnu takovou koncentraci integračních prvků, jež ve svých důsledcích vede již k opuštění kontinua, ještě způsobilého zaznamenávat alespoň „přivracení“ k modelu poměrného zastoupení*“ (Novák, Lebeda 2004: 374). Aditivní kvórum nebylo zrušeno a soudci ústavního soudu ho shledali ústavně konformním. (Novák, Lebeda 2004)

4 Praktická část

Pro svou výzkumnou činnost v rámci bakalářské práce jsem si zvolila Jihočeský volební kraj. Tento kraj jsem si zvolila nejen proto, že se v něm nachází mé bydliště, ale zejména proto, že jeho velikost se pohybuje přibližně uprostřed velikostní škály volebních krajů. Jelikož se ale domnívám, že vyvozovat závěry z výsledků pouze jednoho volebního kraje, je zcela nedostatečné, rozhodla jsem se zkoumat změny v rozdělení mandátů v závislosti na změně volebního dělitele ještě u dvou dalších krajů. Vybrala jsem si Středočeský kraj, který představuje velký volební obvod, a jako zástupce malého obvodu Karlovarský kraj.

V každém volebním kraji použiji k přepočtu mandátů tři známé volební dělitele, které se v České republice nepoužívají: dělitel Sainte- Laguë, dělitel Imperiali a Dánský dělitel.

Abych dodržela reálné parametry volebních obvodů, budu pracovat s údaji z posledních voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, které jsou k dispozici na webových stránkách Českého statistického úřadu.

Tabulka č. 2 Počet odevzdaných platných hlasů: ¹

-	Celkem ČR	Středo- český kraj	Jiho- český kraj	Karlo- varský kraj
ČSSD	1 016 829	115 756	64 535	26 185
ANO 2011	927 240	125 984	52 810	26 157
KSČM	741 044	90 478	51 193	20 520
TOP 09	596 357	91 926	39 760	12 374
ODS	384 174	55 594	25 166	8 255
Úsvit	342 339	39 714	22 023	10 225
KDU-ČSL	336 970	25 473	20 749	4 126
Platné hlasy celkem	4 969 984	627 492	311 171	122 673

¹ údaje převzaté ze stránek Českého statistického úřadu, dostupné z: <http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps61?xjazyk=CZ&xv=1>

Tabulka č. 3 Odevzdané platné hlasy v procentech: ²

-	Celkem ČR	Středo- český kraj	Jiho- český kraj	Karlo- varský kraj
ČSSD	20,45	18,44	20,73	21,34
ANO 2011	18,65	20,07	16,97	21,32
KSČM	14,91	14,41	16,45	16,72
TOP 09	11,99	14,64	12,77	10,08
ODS	7,72	8,85	8,08	6,72
Úsvit	6,88	6,32	7,07	8,33
KDU-ČSL	6,78	4,05	6,66	3,36
Platné hlasy celkem	4 969 984	627 492	311 171	122 673
Volební účast	59,48	61,47	60,55	51,57

Tabulka č. 4 Počet mandátů pro zvolené kraje: ³

Kraj	Počet krajských mandátů
Středočeský	25
Jihočeský	12
Karlovarský	5

4.1 Jihočeský kraj

V tomto volebním kraji se ve volbách v roce 2013 rozdělovalo 12 mandátů. Podle volebního dělitele užívaného v České republice byly mandáty přerozděleny takto:

² údaje převzaté ze stránek Českého statistického úřadu, dostupné z:
<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps61?xjazyk=CZ&xv=2>

³ údaje převzaté ze stránek Českého statistického úřadu, dostupné z:
<http://www.volby.cz/pls/ps2013/ps53?xjazyk=CZ&xv=1>

Tabulka č. 5 Jihočeský kraj d'Hondtův dělitel:

M-12	ČSSD	ANO 2011	KSČM	TOP 09	ODS	ÚSVIT	KDU-ČSL
řada dělitelů 1	64 535	52 810	51 193	39 760	25 166	22 023	20 749
2	32 267,5	26 405	25 596,5	19 880	12 583,0	11 012	10 374,5
3	21 511,7	17 603,3	17 064,3	13 253,3	8 388,7	7 341	6 916,3
CELKEM M	3	2	2	2	1	1	1

Při použití zvolených odlišných volebních dělitelů vyšlo rozdělení jednotlivých mandátů následovně:

4.1.1 Dělitel Sainte-Laguë

Tabulka č. 6 Jihočeský kraj dělitel Sainte-Laguë:

M-12	ČSSD	ANO 2011	KSČM	TOP 09	ODS	ÚSVIT	KDU-ČSL
řada dělitelů 1	64 525	52 810	51 193	39 760	25 166	22 023	20 749
3	21 511,7	17 603,3	17 064,3	13 253,3	8 388,7	7 341	6 916,3
5	12 907	10 562	10 238,6	7 952	5 033,2	4 404,6	4 149,8
CELKEM M	3	2	2	2	1	1	1

Při použití tohoto dělitele jsem dospěla ke stejnému rozdělení mandátů jako u d'Hondtova dělitele, a tudíž mohu analyzovat pouze způsob a pořadí přidělení mandátů. Zatímco u d'Hondtova dělitele získají první tři strany svůj druhý mandát ještě předtím, než pátá strana obdrží mandát první a dokonce první strana svůj třetí mandát dříve, než strana poslední svůj první, Sainte-Laguë přidělí pouze nejsilnější straně druhý mandát dříve, než první mandát straně poslední. Přestože ve výsledném počtu získaných mandátů v tomto kraji se shoduje se současným volebním dělitelem, právě pořadí přiřazení jednotlivých mandátů poukazuje na to, že proti d'Hondtovu děliteli mírně oslabuje největší strany ve prospěch stran menších, protože řadu dělitelů po č. 1 následuje vždy až liché číslo a dělitel se tak zvětšuje o dvě jednotky. V souvislosti s velikostí volebního kraje a počtem mandátů však v tomto případě nejvíc záleží

na děliteli druhém, tedy že po č. 1 následuje č. 3, tím pádem menší strany mají větší možnost získat svůj první mandát dříve, než velká strana obdrží mandát druhý.

4.1.2 Dělitel Imperiali

Tabulka č. 7 Jihočeský kraj dělitel Imperiali:

M-12	ČSSD	ANO 2011	KSČM	TOP 09	ODS	ÚSVIT	KDU-ČSL
řada dělitelů 2	32 267,5	26 405	25 596,5	19 880	12 583	11 011,5	10 374,5
3	21 511,7	17 603,3	17 064,3	13 253,3	8 388,7	7 341	6 916,3
4	16 133,8	13 202,5	12 798,3	9940	6 291,5	5 505,8	5 187,3
5	12 907	10 562	10 238,6	7952	5 033,2	4 404,6	4 149,8
CELKEM M	4	3	3	2	0	0	0

Jak už jsem uvedla výše, analyzovat vliv změny volebního dělitele pouze v rámci jednoho volebního kraje shledávám za nedostačující a po přepočítání mandátů v Jihočeském kraji se mi to potvrdilo. U dvou odlišných volebních dělitelů vyšlo v tomto volebním kraji rozdělení mandátů mezi jednotlivé strany naprosto stejně, jako u d'Hondtova dělitele. Jediný dělitel Imperiali vykázal poměrně výraznou změnu v zisku mandátů. První tři nejsilnější strany, které obdržely ve volbách nejvíce platných hlasů získaly po jednom mandátu navíc, než při použití d'Hondtova dělitele. Tyto mandáty jim však byly přiděleny na úkor slabších stran, které přišly o své jediné mandáty. Tento výsledek odpovídá i vlastností, jež jsou děliteli Imperiali přisuzovány a sice, že výrazně posiluje silnější strany. Domnívám se, že právě tím, že začíná řadu dělitelů až číslem 2 velmi ztěžuje slabším stranám získání mandátu. Pro závěry, jak volební dělitel ovlivňuje rozdělení mandátů, však nestačí analyzovat pouze výsledný počet mandátů pro jednotlivé strany. Za velice důležité považuji prozkoumat také to, v jakém pořadí a za jaký počet hlasů strany mandáty obdrží. Právě při použití tohoto dělitele získají silné strany v kraji svůj druhý mandát za nižší podíl počtu hlasů, než dostaly slabší strany ve volbách v kraji celkově. Takovéto zvýhodnění velkých stran nepovažuji za vhodné.

4.1.3 Dánský dělitel

Tabulka č. 8 Jihočeský kraj dánský dělitel:

M-12	ČSSD	ANO 2011	KSČM	TOP 09	ODS	ÚSVIT	KDU-ČSL
řada dělitelů 1	64 535	52 810	51 193	39 760	25 166	22 023	20 749
4	16 133,8	13 202,5	12 798,3	9 940,0	6 291,5	5 505,8	5 187,3
7	9 219,3	7 544,3	7 313,3	5 680,0	3 595,1	3 146,1	2 946
CELKEM M	3	2	2	2	1	1	1

Tento dělitel v Jihočeském kraji rozdělil mandáty opět stejně jako dělitel používaný v České republice. Zde je však už markantní rozdíl v pořadí přidělených mandátů, protože používá řadu dělitelů zvyšující se vždy o 3 jednotky. Jednotlivé strany tak dostanou nejdříve všechny svůj první mandát, poté čtyři nejsilnější svůj druhý mandát a nakonec až nejsilnější strana svůj třetí mandát. Mohlo by se zdát, že je to tak nejspravedlivější, avšak zamysleme-li se nad tím, jaký počet platných hlasů jednotlivé strany ve volbách obdržely a v jakém pořadí jim jsou přidělovány mandáty, pak to spravedlivým neshledávám. Pokud strana první získala přibližně třikrát více hlasů než strana poslední a přesto poslední strana dostane svůj první mandát dříve než strana nejsilnější svůj druhý, ukazuje to velké a podle mého názoru nepřiměřené zvýhodnění slabších stran.

4.2 Středočeský kraj

Středočeský volební kraj jsem si vybrala jako představitele velkého kraje, v roce 2013 na něho připadlo 25 mandátů a podle d'Hondtova dělitele byly rozděleny takto:

Tabulka č. 9 Středočeský kraj d'Hondtův dělitel:

M-25	ANO 2011	ČSSD	TOP 09	KSČM	ODS	ÚSVIT	KDU-ČSL
řada dělitelů 1	125 984	115 756	91 926	90 478	55 594	39 714	25 473
2	62 992	57 878	45 963	45 239	27 797	19 857	12 736,5
3	41 994,7	38 585,3	30 642	30 159,3	18 531,3	13 238	8 491
4	31 496	28 939	22 981,5	22 619,5	13 898,5	9 928,5	6 368,3
5	25 196,8	23 151,2	18 385,2	18 095,6	11 118,8	7 942,8	5 094,6
6	20 997,3	19 292,7	15 321	15 079,7	9 265,7	6 619	4 245,5
7	17 997,7	16 536,6	13 132,3	12 925,4	7 942	5 673,4	3 639
8	15 748	14 469	11 490,8	11 309,8	6 949,3	4 964,3	3 184,1
CELKEM M	6	6	4	4	2	2	1

Po přepočítání s ostatními volebními děliteli jsem dosáhla těchto výsledků:

4.2.1 Dělitel Sainte-Laguë

Tabulka č. 10 Středočeský kraj dělitel Sainte-Laguë:

M-25	ANO 2011	ČSSD	TOP 09	KSČM	ODS	ÚSVIT	KDU-ČSL
řada dělitelů 1	125 984	115 756	91 926	90 478	55 594	39 714	25 473
3	41 994,7	38 585,3	30 642	30 159,3	18 531,3	13 238	8 491
5	25 176,8	23 151,2	18 385,2	18 095,6	11 118,8	7 942,8	5 094,6
7	17 997,7	16 536,6	13 132,3	12 925,4	7 942	5 673,4	3 639
9	13 988,2	12 861,8	10 214	10 053,1	6 177,1	4 412,7	2 830,3
11	11 453,1	10 523,3	8 356,9	8 225,3	5 054	3 610,4	2 315,7
CELKEM M	6	5	4	4	3	2	1

V tomto volebním kraji už je patrný rozdíl při použití dělitele Sainte-Laguë i v počtu rozdělených mandátů. Druhá nejsilnější strana zde ztrácí jeden mandát ve prospěch strany páté. Díky velikosti volebního kraje se tak lépe ukazuje, že tento volební dělitel posiluje středně velké a malé strany. Zatímco d'Hondtův dělitel přiřadil dvěma stranám druhé mandáty ještě před prvním pro stranu pátou, Sainte-Laguë přidělil druhý mandát první straně až poté, co pátá strana získala svůj první mandát. Před druhým mandátem pro druhou nejsilnější stranu dostal přednost ještě první mandát pro stranu předposlední. Pokud však vezmeme v úvahu, že celkově získaly při použití d'Hondtova dělitele dvě nejsilnější strany po 4 mandátech a následující dvě strany po 3 mandátech ještě před prvním mandátem pro stranu poslední a při použití dělitele Sainte-Laguë pouze první 4 strany po dvou mandátech, pak teprve lze vnímat pravý rozdíl mezi těmito děliteli a posilující vliv dělitele Sainte-Laguë pro střední a malé strany. Mohlo by se zdát, že pouze přesunutí jednoho mandátu v rámci volebního kraje z druhé nejsilnější strany na stranu pátou je zanedbatelné, ale zamyslíme-li se nad tím, že výsledek tohoto vlivu se projeví ve více volebních obvodech, potažmo při větším počtu stran, mezi něž se mandáty rozdělují, pak v rámci České republiky by to mohlo mít při konečném obsazení Poslanecké sněmovny vliv poměrně zanedbatelný.

4.2.2 Dělitel Imperiali

Tabulka č. 11 Středočeský kraj dělitel Imperiali:

M-25	ANO 2011	ČSSD	TOP 09	KSČM	ODS	ÚSVIT	KDU-ČSL
řada dělitelů 2	62 992	57 878	45 963	45 239	27 797	19 857	12 736,5
3	41 994,7	38 585,3	30 642	30 159,3	18 531,3	13 238	8 491
4	31 496	28 939	22 981,5	22 619,5	13 898,5	9 928,5	6 368,3
5	25 196,8	23 151,2	18 385,2	18 095,6	11 118,8	7 942,8	5 094,6
6	20 997,3	19 292,7	15 321	15 079,7	9 265,7	6 619	4 245,5
7	17 997,7	16 536,6	13 132,3	12 925,4	7 942	5 673,4	3 639
8	15 748	14 469	11 490,8	11 309,8	6 949,3	4 964,3	3 184,1
CELKEM M	7	6	5	4	2	1	0

Pokud jsem u Jihočeského kraje vyvozovala u tohoto dělitele posilující vliv pro velké strany, pak v kraji Středočeském se mi to pouze potvrdilo. Mandát navíc zde získá strana první a třetí na úkor posledních dvou stran. Předposlední strana obdrží svůj jediný mandát až jako sedmnáctý udělený v pořadí, oproti tomu při užití d'Hondtova dělitele dostane první mandát už jako sedmý v pořadí a ještě získá mandát druhý. Celkově první čtyři strany obsadí deset mandátů, než přijde řada na stranu pátou a druhý mandát získá až jako devatenáctý v pořadí. Myslím si, že u tohoto dělitele je podpora pro velké strany zcela zjevná.

4.2.3 Dánský dělitel

Tabulka č. 12 Středočeský kraj dánský dělitel:

M-25	ANO 2011	ČSSD	TOP 09	KSČM	ODS	ÚSVIT	KDU-ČSL
řada dělitelů 1	125 984	115 756	91 926	90 478	55 594	39 714	25 473
4	31 496	28 939	22 981,5	22 619,5	13 898,5	9 928	6 368
7	17 997,7	16 535,6	13 132,3	12 925,4	7 942	5 673,4	3 639
10	12 598,4	11 575,6	9 192,6	9 047,8	5 559,4	3 971,4	2 547,3
13	9 691,1	8 904,3	7 071,2	6 959,8	4 276,5	3 054,9	1 959,5
16	7 874	7 235	5 745,4	5 654,9	3 474,6	2 482,1	1 592,1
CELKEM M	6	5	4	4	3	2	1

Výsledky po přepočítání s dánským volebním dělitelem ukazují, že došlo ke změně v rozdělení mandátů také. Druhá nejsilnější strana ztratila jeden mandát, který byl přidělen straně páté. V konečném důsledku se přesunul pouze jeden mandát, ale je nutné zabývat se

opět pořadím přidělených mandátů. U d'Hondtova dělitele obdrží poslední tři strany první mandáty jako sedmý, jedenáctý a osmnáctý přidělený v pořadí. Oproti tomu u Dánského dělitele tyto strany získají mandáty jako pátý, šestý a devátý v pořadí. Druhý mandát obsadí při použití d'Hondtova dělitele pátá strana jako sedmnáctý přiřazený a šestá strana jako dvacátýčtvrtý, Dánský dělitel jim přidělí druhé mandáty již jako čtrnáctý a devatenáctý. Na rozdíl od pořadí přidělených mandátů u malých stran, u středně velkých stran mezi jednotlivými děliteli velký rozdíl není. Třetí strana získává podle d'Hondtova dělitele mandáty jako třetí, osmý, čtrnáctý a jednadvacátý přidělený a podle dánského jako třetí, desátý, patnáctý a jednadvacátý.

V tomto volebním kraji se projevují vlastnosti tohoto dělitele opět výrazněji. Domnívám se, že posílení malých stran je při použití dánského volebního dělitele snadno pozorovatelné.

4.3 Karlovarský kraj

Karlovarský kraj jsem si zvolila jako zástupce malého volebního obvodu. V roce 2013 se v něm přerozdělovalo pouze 5 mandátů. Podle d'Hondtova dělitele byly rozděleny takto:

Tabulka č. 13 Karlovarský kraj d'Hondtův dělitel:

M-5	ČSSD	ANO 2011	KSČM	TOP 09	ÚSVIT	ODS
řada dělitelů 1	26 185	26 157	20 520	12 374	10 225	8 255
2	13 092,5	13 078,5	10 260	6 187	5 112,5	4 127,5
CELKEM M	2	2	1	0	0	0

4.3.1 Sainte-Laguë

Tabulka č. 14 Karlovarský kraj dělitel Sainte-Laguë:

M-5	ČSSD	ANO 2011	KSČM	TOP 09	ÚSVIT	ODS
řada dělitelů 1	26 185	26 157	20 520	12 374	10 225	8 255
3	8 728,3	8 719	6 840	4 124,7	3 408,3	2 751,70
CELKEM M	1	1	1	1	1	0

Při užití tohoto volebního dělitele lze pozorovat výrazný přesun mezi mandáty. Dvě nejsilnější strany ztratily mandát ve prospěch slabších stran. Překvapilo mě, že zrovna u malého obvodu se to projeví takto výrazně, avšak je to logické. Při rozdělování malého počtu mandátů způsobí to, že druhým číslem v řadě dělitelů je až č. 3, že ani nejsilnější strana již nemá dostatečně velký podíl počtu hlasů na získání druhého mandátu. Musím přiznat, že ačkoliv ve většině volebních obvodů považuji d'Hondtova dělitele za nejvhodnější, v těchto případech malých volebních obvodů by byl podle mého názoru příznivější dělitel Sainte-Laguë. Středně velké a malé strany zde mají totiž jinak dost obtížné získat mandát. Samozřejmě ale nelze užívat pro přepočítání mandátů v jediných volbách několik různých volebních dělitelů najednou.

4.3.2 Dělitel Imperiali

Tabulka č. 15 Karlovarský kraj dělitel Imperiali:

M-5	ČSSD	ANO 2011	KSČM	TOP 09	ÚSVIT
řada dělitelů 2	13 092,5	13 078,5	10 260	6 187	5 112,5
3	8 728,3	8 719	6 840	4 124,7	3 408,3
CELKEM M	2	2	1	0	0

U tohoto volebního dělitele mne výsledek v Karlovarském kraji také překvapil. Je patrné, že u malého volebního obvodu se volební dělitele projevují trochu odlišně. V tomto případě se shoduje rozdělení mandátů s rozdělením podle d'Hondtova dělitele, dokonce i pořadí přidělených mandátů. Myslím si, že to způsobuje právě velikost obvodu, kde se při tak malém počtu rozdělovaných mandátů ani nestačí projevit posilující vliv tohoto dělitele na velké strany, protože přestože začíná řada dělitelů číslem 2, druhý dělitel se zvyšuje pouze o jednu jednotku, tudíž dosáhneme stejného výsledku jako u d'Hondtova dělitele.

4.3.3 Dánský dělitel

Tabulka č. 16 Karlovarský kraj dánský dělitel:

M-5	ČSSD	ANO 2011	KSČM	TOP 09	ÚSVIT	ODS
řada dělitelů 1	26 185	26 157	20 520	12 374	10 225	8 255
4	6 546,3					
CELKEM M	1	1	1	1	1	0

Zde můžeme vidět stejné rozdělení mandátů jako při užití dělitele Sainte-Laguë. Způsobuje to opět velikost obvodů, protože to, zda druhým dělitelem v řadě je trojka nebo čtyřka zde nemá význam, protože všechny mandáty se rozdělí již na základě získaného počtu platných hlasů. V porovnání s výsledky v ostatních krajích mohu prohlásit, že tento dělitel posiluje slabší strany, ale pouze z výsledků v rámci tohoto kraje bych to jistě nevyvozovala. I když opět musím konstatovat, že v tak malém volebním obvodu bych takovéto přerozdělení mandátů shledávala přínosnějším.

5 Závěr

Úvodní část bakalářské práce vypovídá o teoretické studii, vymezení pojmu volební systém a jeho typologii a rozboru jednotlivých proměnných.

Mým cílem nebyl jen výklad teorie, ale také pochopení pojmu volební systém a zmapování jeho historického vývoje a aktuálního stavu v České republice.

V praktické části mé práce jsem si zvolila jako výchozí volební obvod Jihočeský kraj. Na první pohled se v něm po přepočítání hlasů s jinými volebními děliteli příliš nezměnilo s výjimkou dělitele Imperiali. U toho bylo možno již v tomto případě potvrdit, že má posilující vliv pro velké strany. U zbylých dvou dělitelů vyšlo rozdělení mandátů stejné, tudíž jaký je vliv změny volebního dělitele jsem musela zkoumat prostřednictvím toho, v jakém pořadí jsou jednotlivým stranám mandáty přidělovány. Na základě této analýzy jsem dospěla k závěru, že volební dělitel Sainte-Laguë má tendenci spíše posílit strany slabší na úkor silných stran, dělitel dánský pak posiluje malé strany ještě výrazněji.

Protože se mi ale nezdá dostatečné vyvozovat takové závěry pouze na základě analýzy jednoho volebního obvodu, rozhodla jsem se výsledky porovnat ještě se Středočeským a Karlovarským krajem, které se výrazně liší velikostí volebního obvodu. Právě u většího volebního obvodu, tedy Středočeského kraje, se jednotlivé vlivy vybraných volebních dělitelů projeví nejvíce, ale musím podotknout, že odpovídaly i mým výsledkům z Jihočeského kraje. U Středočeského kraje se však díky jeho velikosti projevilo, že zatímco dělitel Sainte-Laguë mírně zvýhodňuje malé, ale i střední strany, dánský volební dělitel zvýhodňuje spíše ty malé.

U Karlovarského kraje se kvůli jeho velikosti nedalo příliš usuzovat o obecných vlastnostech užitých volebních dělitelů, ale na druhou stranu se u něho projevilo, jaký vliv změna volebního dělitele může mít právě v malém volebním obvodu, kde může výrazně pomoci malým politickým stranám.

Všechny své závěry týkající se vlastností jednotlivých volebních dělitelů vyjadřuji v souvislosti se zkoumanými volebními obvody a nepovažuji je za obecně platné. Domnívám se, že nelze na základě takto omezeného zkoumání vyvozovat obecné závěry. V mnohém ale mé výsledky odpovídají teorii.

Přestože jsem v práci vyjádřila názor, že v malých volebních obvodech by možná byl lepší i jiný volební dělitel, stále považuji v současnosti užívaný volební dělitel za nejvhodnější možnost pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Všechny vybrané volební dělitele jsem porovnávala právě s ním a domnívám se, že žádný z nich by nerozděloval mandáty spravedlivěji.

6 Prameny

1. Cabada, L., Kubát, M. *Úvod do studia politické vědy*, 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-63-7
2. Chytilík, R., Šedo, J., Lebeda, T., Čaloud D. *Volební systémy*, 4. vydání. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-548-6
3. Lebeda, T., Linek, L., Vlachová, K., et al. *Voliči a volby 2006*, 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., 2007. ISBN 978-80-7330-126-2
4. Novák, M., Lebeda, T. a kol. *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání*, 1. vydání. Dobrá voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2004. ISBN 80-86473-88-0
5. Šedo, J. *Volební systémy postkomunistických zemí*, 1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-137-6
6. Vodička, K., Cabada, L. *Politický systém České republiky: historie a současnost*, 1. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-718-3
7. volby.cz [online], 2015, [cit. 2015-6-24], Dostupné na: <http://www.volby.cz>.
8. stránky Českého statistického úřadu [online], 2015, [cit. 2015-6-21, Dostupné na: <https://www.czso.cz/>.